בס״ד יום רביעי כ״א כסליו תשע״ג 5.12.12

חנוכה ופרשת וישב

חנוכה

מה היה הרקע למרד החשמונאים? מה הפריע ליוונים וכיצד ניסו להלחם בזהות היהודית? מדוע דווקא אסרו לשמור שבת,לקיים ברית ולקדש את החודש? מה מיוחד כל כך במצוות אלו? מדוע בחרו לנהל ״מלחמה פסיכולוגית״ ע״י ציווי כתיבת סיסמאות על קרן השור דווקא, ולא על שלטי חוצות ? מי בכלל רואה מה כתוב על קרן השור ...? מדוע חוגגים את חג החנוכה 8 ימים?

במאה הרביעית לפנה״ס מלכות יוון תפסה את מקומה של מלכות פרס .

בתחילת מלכות יוון, בתקופת אלכסנדר מוקדון, היחס ליהודים היה טוב כיוון שאלכסנדר מוקדון העריץ את חכמי ישראל ואף כפף קומתו בפני שמעון הצדיק שחי בתקופתו. לאחר שמת אלכסנדר מוקדון, מרכז הממשל היווני עבר מאתונה לסוריה והיחס ליהודים השתנה. רוב העמים קבלו עליהם מרצון את תרבות יוון שהאמינה בכוח האדם, ביופיו ובשכלו עד כדי הפיכתו לאליל. בני ישראל והכוהנים החשמונאים בראש, ראו בתרבות היוונית את שורש הטומאה והעבודה הזרה המתועבת ביותר המנוגדת לתורת ישראל ולכן התנגדו לה.למלכות החדשה היה קשה לראות כיצד ממלכת ישראל הכבושה בידם, בזה ומתנגדת לתרבותם ואינה נותנת לאף אחד לחדור אליה.

היוונים לא רצו להשמיד פיזית את היהודים ולהרגם. לא הפריע להם שיהיו יהודים בעולם (בניגוד להמן הרשע, לצוררים הגרמנים ולאחרים בהיסטוריה). לא הייתה ליוונים בעיה עם תורת ישראל כ״ספר חוקים״ שיכול להוסיף חכמה בעולם. להיפך, הייתה הרבה פילוסופיה בתרבות יוון ולכן היוונים בקשו לתרגם את התורה ליוונית ולכל השפות. מה שהפריע ליוונים זה <u>הרוח, הקדושה והזהות היהודית</u>, נגדה הם נלחמו בכל כוחם. היוונים רצו לטשטש את הזהות היהודית ולכן ניסו לפגוע ולבטל 3 מצוות המייחדות את זהותנו וקדושתנו כעם:

- <u>שבת:</u> השבת מזכירה לשומריה ולכל רואיהם כי יש מנהיג לעולם. ברגע שישכחו את השבת, כל יושבי הארץ ישתחוו ליוונים ״האלים״ ולא לבורא העולם האמיתי.
- <u>מצוות ברית מילה:</u> מסמלת את הברית בין עם ישראל להקב״ה באיבר ההולדה שמראה על נצחיות הקשר ועל ההעברה לדורות הבאים.
- <u>מצוות קידוש החודש:</u> גם היא מסמלת את הקשר בין עם ישראל להקב״ה. כשחתן רוצה להיפגש עם כלתו, הוא פותח את היומן ומציין תאריך לפגישה ואז הכלה פותחת גם היא את יומנה ומאשרת את התאריך. כך גם נקבעים ה״מועדים״ בין הקב״ה לעם ישראל. הקב״ה (החתן) מציין את תאריך המועד (לדוגמא פסח יחול בט״ו ניסן), ועם ישראל (הכלה) מקדשים את החודש ולפי זה נקבע היום שבו יחול המעד וכך יש הסכמה של החתן והכלה לפגישה.

היוונים נלחמו בכל כוחם בזהות ובקדושת עם ישראל ובקשר עם בורא העולם.

הם גזרו שכל בת ישראל תיבעל להגמון תחילה והטילו עונשים כבדים על שומרי שבת. גזירה נוספת ולא כל כך מובנת שהיוונים ציוו, הייתה לכתוב על קרן השור ״אין לכם חלק באלוקי ישראל״. משפטים מסוג זה הם חלק ממלחמה פסיכולוגית. **אך מדוע דווקא לכתוב זאת על קרן שור? מדוע לא לכתוב סיסמאות אלו בשלטי חוצות או על הפרוכת בבית המקדש? האם במקומות אלו לא תושג ״שטיפת מוח״ טובה ויעילה יותר?**

היוונים היו מתוחכמים מאוד וידעו היטב מה הם עושים. מחקרים הראו שתינוק מסוגל לראות פרצוף ברור במרחק של מספר סנטימטרים, שהם פחות או יותר המרחק שנוצר בזמן ההנקה. היוונים הבינו שעל המבוגרים לא יוכלו להשפיע ולא יעזור אם יכתבו על הפרוכת או בשלטי חוצות: "אין לכם חלק באלוקי ישראל", כיוון שדעתם של המבוגרים כבר מעוצבת, אך על הדור הצעיר ועל התינוקות יוכלו להשפיע. **לכן כתבו על קרן השור דווקא ששימשה כבקבוק חלב לתינוק כדי שזאת תהיה התמונה שתיחקק בזיכרונו של התינוק כבר מגיל אפס.**

היוונים פרצו לחצר העזרה במקדש, ביטלו את קורבן התמיד, טימאו את השמנים, ביזו את המנורה, בנו במה והקריבו עליה חזיר ועשו הכול לטמא את הקודש שעם ישראל ייצג בעולם.

מתתיהו וחמשת בניו והחשמונאים אוספים את העם למלחמה ביוונים ועל ידי ניסים גלויים מנצחים. הם בונים מזבח חדש במקדש, עושים מנורה חדשה, מדליקים בה נרות שמונה ימים ומטהרים את הארץ והמקדש מתועבות היוונים.

מדוע חוגגים את חג החנוכה שמונה ימים?

במסכת שבת (דף כ"א עמוד ב') מופיע הטעם של נס פך השמן. כמות השמן שהייתה אמורה להספיק ליום אחד הספיקה לשמונה ימים, ולכן חוגגים שמונה ימים לזכר הנס. מכיוון שהייתה כמות מספקת ליום אחד, יוצא שהנס היה רק שבעה ימים. **אם כך, מדוע חוגגים שמונה ימים ולא שבעה?** (קושיה זו ידועה בכינוי "קושיית הבית יוסף" על שם ר' יוסף קארו, מחבר ה"שולחן ערוך", ששאל אותה). לשאלה זו ניתנו מספר תשובות:

- שבעה ימים חוגגים כנגד נס פך השמן ויום נוסף כנגד נס הניצחון במלחמה כלומר היו שני ניסים.
- חילקו את השמן שבפך לשמונה חלקים וכך בכל לילה היו נותנים במנורה חלק אחד והיה דולק עד הבוקר ונמצא שבכל הלילות נעשה נס.
- לאחר שנתנו את השמן במנורה נשאר הפך מלא שמן כבתחילה וראו את הנס כבר ביום הראשון.

פרשת וישב

בפרשת השבוע מתוארת בעיה של חוסר תקשורת, שבעקבותיה נוצרה מחלוקת ושנאה ובגינה מתחילה גלות מצרים שמטרתה לאחד ולגבש מחדש את בני ישראל. יוסף חשד באחיו שעברו עבירה. במקום לברר איתם את הנושא בשיחה מלב אל לב, הלך יוסף והלשין עליהם ליעקב.

משום כך נפער פער גדול, האחים נפגעו ופירשו את התנהגותו של יוסף כניסיון להשתלט עליהם, שנאתם גברה כלפיו כששמעו על חלומות המלכות שלו.

האחים זורקים את יוסף לבור ומוכרים אותו לקבוצת ישמעאלים שיורדת למצרים.

לפני שמשליכים את יוסף לבור כתוב: "ויראו אותו מרחוק ובטרם יקרב אליהם ויתנכלו אותו להמיתו" (ל"ז , י"ח). הפסוק מתאר בדיוק את הבעיה: רק משום שרואים את הזולת מרחוק מתנכלים להמיתו. הריחוק הנפשי הוא הגורם לניכור. לו היו מתקרבים אליו במקצת כל היחסים היו משתנים.

מה הקשר בין פרשת השבוע לחג החנוכה?

פרשות וישב ומקץ שעוסקות בבעיית חוסר התקשורת והשנאה בין האחים שגרמה למכירת יוסף, יחולו תמיד בימי החנוכה. יוסף בן מתתיהו בספרו "קדמוניות היהודים" מספר שבימי ינאי המלך ממלכת החשמונאים הגיעה לשיא כוחה. לאחר מות ינאי המלך עוברת הממלכה החשמונאית לאשתו- שלומציון המלכה. לאחר מותה של שלומציון החלה מלחמת אחים קשה בין שני בניה הלא הם יוחנן-הורקנוס ויהודה-אריסטובלוס. מלחמה זו ללא ספק רסקה את הממלכה החשמונאית. הורקנוס הצליח לשכנע את מלך הנבטים (גוי ששמו חרתת) , בעזרת ויתורים טריטוריאליים על חלקי ארץ שאביו ינאי כבש, לעזור לו להלחם באחיו יהודה- אריסטובלוס. ואכן הורקנוס וחרתת מנצחים את אריסטובלוס שנסג והתבצר בבית המקדש יחד עם הכהנים.

הקרע הפנימי בעם היה כל כך גדול, עד כדי כך שמלך יהודי מכר שטחים מהארץ כדי לגייס מלך גוי שיעזור לו להרוג את אחיו ! ואם לא די בזה, בהמשך ספרו מתאר יוספוס את פרשת מותו של חוני המעגל (חביב האלוקים שהציל את העם מבצורת בזכות צדקותו ותפילותיו). אנשי הורקנוס הורגים את חוני כיוון שלא היה מוכן להתפלל על אריסטובלוס שיפסיד וכאשר ניסה חוני להסביר לאנשי הורקנוס שהם אחים- הרגו אותו! פשוט לא יאומן.

סוד ניצחונם של החשמונאים נעוץ היה באחדות שביניהם והאמונה החזקה בבורא עולם. כשרעיון מרכזי זה נשכח, החל תהליך הגסיסה הלאומי של בית שני.

חג החנוכה הוא חג של אור. האור/האש שורפת ומאחדת את כל מה שזורקים לתוכה ככל שמגבירים את האש החלקים בתוכה מתאחדים יותר.

יהי רצון שלקראת "חג האורים" הקרב ובא, שכל אחד מאיתנו יידע להגביר את האש שבתוכו וישתדל להקשיב יותר, ולהיות סבלני וסובלני יותר לזולת, כדי שכל המחיצות המפרידות בינינו יישרפו ונתאחד למקשה אחת חזקה ואיתנה.

שבת שלום,

ארכיון www.pirsuma.com